

'INTOCABLES' PER MENSTRUAR

A l'oest més remot del Nepal, les dones que tenen la regla són apartades i castigades, una pràctica que es coneix com el 'chhaupadi'

Ivet Eroles | @IvetEroles

En el darrer any, almenys quatre noies han mort al Nepal per tenir la regla. L'última d'elles ha estat Gauri Bayak Budha, de 223 anys, que es va intoxicar per inhalació de fum el passat 8 de gener a la cabana en la qual dormia per la prohibició d'entrar a casa seva pel fet de tenir la menstruació. L'hivern passat, dues dones més van morir per la mateixa causa i una quarta va patir la picada letal d'una serp a l'estiu durant el seu aïllament. Tot i que no es disposa de xifres exactes, es creu que desenes de dones moren cada any en situacions similars.

Totes elles vivien a l'oest del Nepal, on es practica en diferents zones el *chhaupadi*, un costum d'origen hinduista que converteix les dones en "intocables" quan tenen la regla i durant el postpart. La seva aplicació varia segons la regió. En termes generals no poden tenir contacte físic amb persones ni amb aliments destinats a la resta de gent, ni tampoc vegetals ni productes làctics. També tenen prohibit tocar les fonts d'aigua principals, entrar a la cuina o utilitzar els lavabos habituals. Sovint pateixen restriccions per anar a l'escola i en molts casos han de restar fora del domicili familiar entre cinc i set dies, segons la comunitat. Aquest últim punt comporta que hagin de dormir sota estructures precàries, com cabanes, o als corral amb els animals. En canvi, sí que poden fer les feines del camp, tot i que reben una alimentació menys nutritiva del que és habitual, reduïda pràcticament a l'arròs, i procurant que algú altre els proporcionï aigua o consumir-ne de fonts brutes destinades a dones durant la menstruació.

"Durant el teu període, la gent no et dona menjar, te'l llencen. La creença que no s'ha de tocar els teus ancians encara persisteix", comenta Krishnamaya Upadhyaya, de 25 anys, en declaracions a la BBC, on relata que a la cabana on romania desterrada durant la seva menstruació "tenia por de tot allò que s'hi movia, els insectes i els animals salvatges". "La primera vegada que vaig tenir la regla tenia 15 anys, vaig estar fora de casa nou dies", explica Ishwari Joshi de Dhamilekh també al mitjà britànic.

Aquesta situació es produeix en una de les àrees més remotes del país, a quatre dies de viatge en autobús de Katmandú, la capital del Nepal, a les quals cal afegir unes quantes hores de trajecte a peu. El *far west*, en diuen, l'oest més llunyà. Una zona on no arriben turistes i que subsisteix en pobles habitats majoritàriament per dones, on la gran part dels homes han marxat a treballar a l'estranger i, entre els que hi resten, un percentatge elevat pateix problemes d'alcoholisme. Les picades de serp, la inhalació de fums per combustió o les infeccions

malalties per manca de condicions higièniques no són els únics riscos als quals nenes, noies i dones estan exposades cada mes o després d'haver donat a llum. Moltes d'elles, a més, són violades pels homes de la seva comunitat en ser rebaixades a membres de la casta més inferior.

L'any 2016, durant la realització d'un estudi de Human Rights Watch (HRW) sobre el matrimoni infantil al Nepal, els membres de l'organització van recollir diversos testimonis de nenes que no assistien a l'escola durant el període menstrual. "A mesura que passaven els dies, l'absentisme augmentava i les noies es quedaven endarrerides; de vegades suspensien els exàmens, amb la conseqüència de ser expulsades o abandonar l'escola", detalla HRW, que destaca que "un 95% de les famílies d'algunes parts del mitjà i llunyà oest del Nepal practiquen el *chhaupadi*".

La tradició mana

"Normalment són les mateixes dones les que volen que se segueixi amb el *chhaupadi*", afirma Clara García Ortés, presidenta de l'ONG Be Artsy, que desenvolupa programes d'educació sexual i menstrual i projectes fotoparticipatius a la regió, amb l'objectiu de fomentar el debat entorn del *chhaupadi*. Tot i això, hi ha pobles on és notable la influència de xamans que defensen aquesta pràctica. El *chhaupadi* està arrelat en la creença local que les dones es tornen impures i contaminants mentre tenen la regla i, si no segueixen les restriccions que se'ls marca, poden ser acusades de les desgràcies que succeeixen en el si de la comunitat, com la mort d'animals i arbres, la crema de cases, l'aparició de malalties... "És difícil conèixer-ne l'origen, però podria trobar-se en el simple fet d'anar brutes durant la menstruació per no usar mitjans per recollir la sang", comenta García Ortés, que també distribueix copes menstruals.

El Tribunal Suprem del Nepal va prohibir aquesta tradició l'any 2005, i el mes d'agost de 2017 el parlament nepalès va aprovar una llei que castiga qui obligui les dones a practicar el *chhaupadi* amb una multa aproximada de 3.000 rupies (25-30 euros) i tres mesos de presó. Aquest estiu la llei entrarà en vigor, "però els diputats elegits recentment de moment no s'han pronunciat al respecte", adverteix la cooperant catalana.

Des que el *chhaupadi* es va prohibir el 2005, hi ha hagut diverses iniciatives per declarar pobles lliures de *chhaupadi* -els *Chhaupadi free*. Membres d'organitzacions no governamentals s'han coordinat amb les autoritats locals per destruir les cabanes d'algunes poblacions i així intentar erradicar la tradició. Però en la majoria de pobles s'ha seguit amb la pràctica, tot i lluir l'etiqueta de

Pateixen restriccions per anar a l'escola i, en molts casos, han de restar fora del domicili familiar entre cinc i set dies

Moltes d'elles, a més, són violades pels homes en ser rebaixades a membres de la casta més inferior

Una noia es prepara per passar la nit a la cabana del *chhaupadi* / MOISARA DE BASTI

“Chhaupadi free”, sovint en condicions pitjors que les inicials, per la manca de cabanes o per la construcció d’infraestructures més precàries després de la demolició de les anteriors.

L’art de la cooperació

“Abans no tenia coneixements sobre la menstruació, però ara entenc que és un procés natural i en tinc una visió positiva. Puc fer que les noies que tinguin la regla per primer cop entenguin què és”, valora Tejana, veïna de Basti, un poble del districte d’Achham, una de les zones on el *chhaupadi* està més arrelat. Tejana participa en els programes impartits per Be Artsy i és usuària de la copa menstrual, que valora positivament: “No he de fer servir draps i em sento neta”.

Les membres de Be Artsy no pretenen imposar la seva visió sobre el *chhaupadi* ni jutjar una tradició aliena. Per això han desenvolupat un seguit de projectes que posen èmfasi en l’educació i el debat, perquè siguin les dones de les comunitats les que decideixin com encarar el seu futur. Clara García es desplaça cada sis mesos als districtes de Kalikot i Achham amb un equip d’infermeres i voluntàries nepaleses i internacionals que desenvolupen tallers orientats a nens i nenes, joves i dones. En aquestes sessions adquireixen coneixements sobre sexualitat i menstruació i aprenen a emprar les copes menstruals i el material d’higiene íntima que se’ls proporciona.

Els resultats obtinguts mostren que de les 111 dones que van participar en el seu últim programa, tan sols nou han manifestat que no han experimentat canvis respecte al *chhaupadi*. “És aviat per avaluar l’impacte que això suposa en les comunitats. Aquest abril obtindrem més informació quan iniciem els grups d’homes i seguim treballant amb els ja establerts”, comenta García Ortés, “en el primer viatge que vam fer a la zona, algun home es va queixar perquè no li agradava que ensenyéssim a les noies qüestions que van contra la tradició, com la de no beure llet, però aquest octubre vam estar-hi en ple Dashain, una de les festivitats més importants, i tots els homes que treballen a l’Índia estaven al poble i ens van rebre bé”. La cooperant catalana afegeix que “les dones saben que el *chhaupadi* no les beneficia i que està prohibit, i a poc a poc van acceptant la millora que comporta la copa menstrual i el fet de no sentir-se brutes per acceptar el canvi”.

“He comprès que la menstruació no és dolenta i permetré a les meves filles viure dins de casa quan tinguin la regla. Les copes han tingut un impacte positiu perquè la nostra roba ara està sempre neta i és fàcil seure, estar dreta, caminar i treballar”, comenta Radhika, també de Basti. En la mateixa línia es pronuncia Nandakala, del poble de Kunti Bandali, al districte d’Achham: “Amb la copa és fàcil anar a l’escola i fer treballs al camp, ara puc menjar fruita i productes làctics, però segueixo sense poder entrar dins de casa”.

“Fa tot just un any estàvem a Basti i vam coincidir amb el Dia Internacional de la Dona Treballadora, el 8 de març”, recorda Alba Parrado Puente, infermera voluntària per Be Artsy. “Nosaltres pensàvem fer alguna activitat, però elles ens van dir que ja tenien un programa preparat”. “No volem més *chhaupadi*, no volem més violència, cridaven dotzenes de dones del poble. Va ser una passada, molt emocionant”, explica la infermera lleonesa, que també reconeix que al segon poble que van visitar, Kunti Bandali, en aquell moment no hi havia una voluntat tan explícita per part de les dones per posar fi al *chhaupadi*.

Be Wrtsty porta a terme un projecte fotoparticipatiu en què es lliuren càmeres fotogràfiques a un grup de nenes i dones voluntàries amb l’objectiu que retratin allò que no els agrada de la seva menstruació. “Les membres de l’equip tenim prohibit pronunciar la paraula *chhaupadi*, per no influir en el resultat”, puntualitza García Ortés. Moltes de les fotografies obtingudes mostren les conseqüències del *chhaupadi* i és en aquest context quan les nenes i dones comencen a parlar-ne per arribar a les seves pròpies conclusions. Aquestes fotografies també són exposades a les poblacions, per estendre la reflexió amb tots els membres de la comunitat.

Abans de prosseguir la marxa cap al següent poble, s’organitza un taller que repassa com es viu la menstruació en diferents parts del món, des de les pràctiques similars al *chhaupadi* fins a les Red Tents -tendes vermelles- dels nadius nord-americans, unes cabanes que veneren a les dones que menstruen i on es practiquen ritus per connectar amb la seva saviesa. Moltes de les dones queden impressionades amb la varietat de concepcions sobre el fet de menstruar. Està a les seves mans decidir com viure un nou període. ●

Si practiques el ‘chhaupadi’, no pots...

- tocar els vegetals
- tocar els productes làctics
- tocar els aliments que han de consumir altres persones
- tocar les persones
- tocar les fonts d’aigua principals
- entrar a casa
- entrar a la cuina
- utilitzar els lavabos habituals

i t’exposes a...

- quedar desterrada en una cabana, a l’estable dels animals o sota precàries estructures
- l’absentisme escolar
- les intoxicacions per inhalació de fum
- passar fred
- les picades i els atacs d’animals
- les infeccions i les malalties
- les violacions